

“LA VEGETACIÓ CLÍMAX: Catalogació i característiques per a la conservació del *Quercus faginea* a la zona d’El Perelló.”

MIQUEL GIL I ESPUNY.

ANY 2003

TREBALL INVESTIGACIÓ.

LLICENCIATURA EN GEOGRAFIA.

OBJECTIUS GENERALS:

Localització i catalogació individual dels exemplars existents de *Quercus faginea* al bosquet residual de la zona de Fullola (termes municipals d'El Perelló-Tortosa).

Teorització sobre la distribució històrica de la vegetació clímax de tipus mediterrani (*Quercus ilex ssp. ilex*, *Quercus ilex ssp. ballota* i *Quercus faginea*) a la zona, a partir dels exemplars que hi queden i el microclima propi de cada zona.

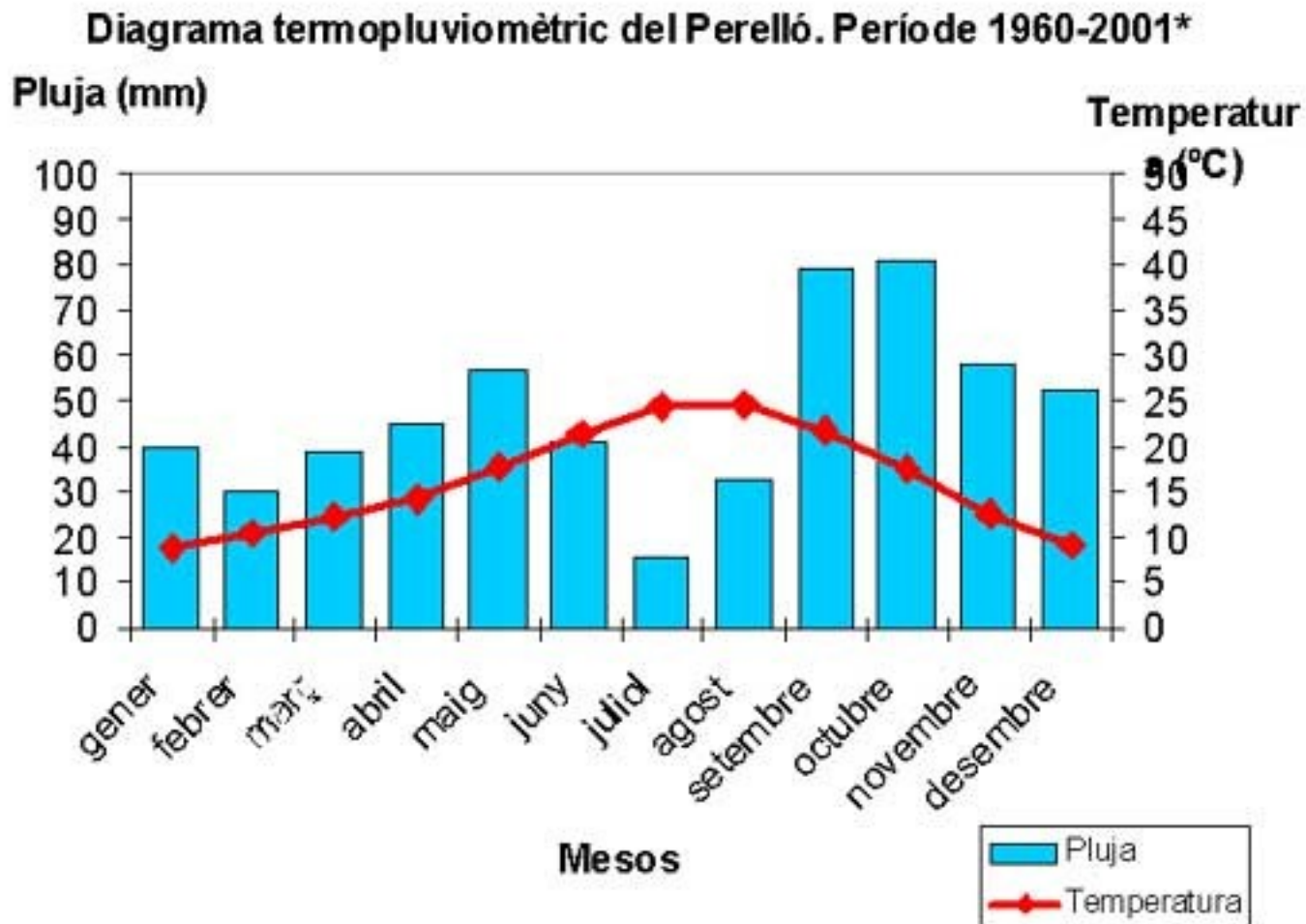
Exposició de mesures per a la conservació i manteniment dels exemplars de *Quercus faginea* a la propietat, ja en un procés de regressió acusat.

METODOLOGIA:

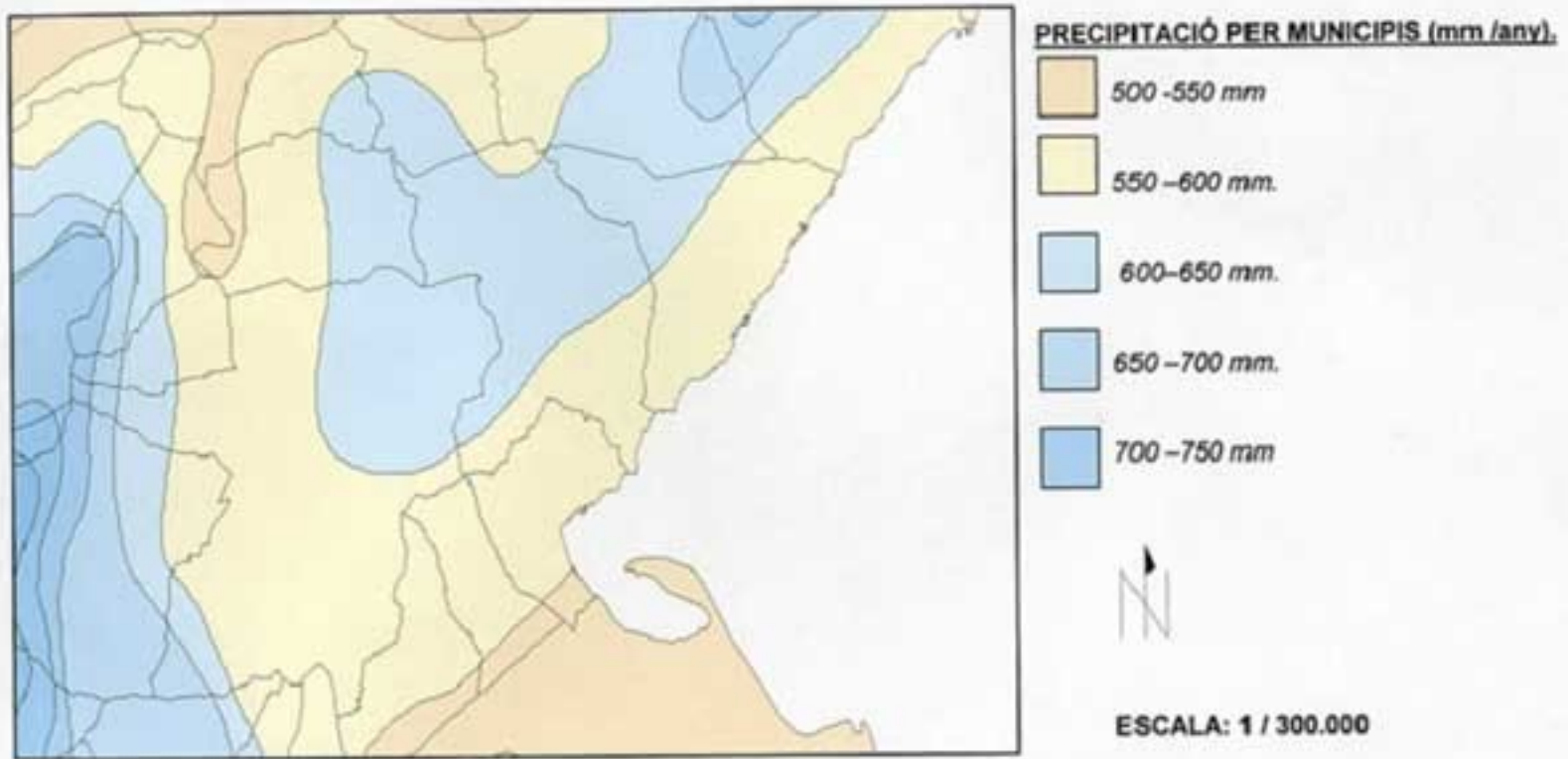
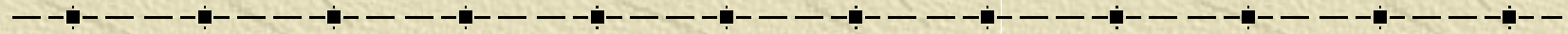
-
- * **Treball de camp** a la zona en qüestió per **catalogar i situar** cartogràficament els exemplars de *Q. faginea*, així com situar i **teoritzar** sobre la **vegetació clímax històrica hipotètica** a la zona, amb la qual cosa el treball de camp és bàsic.

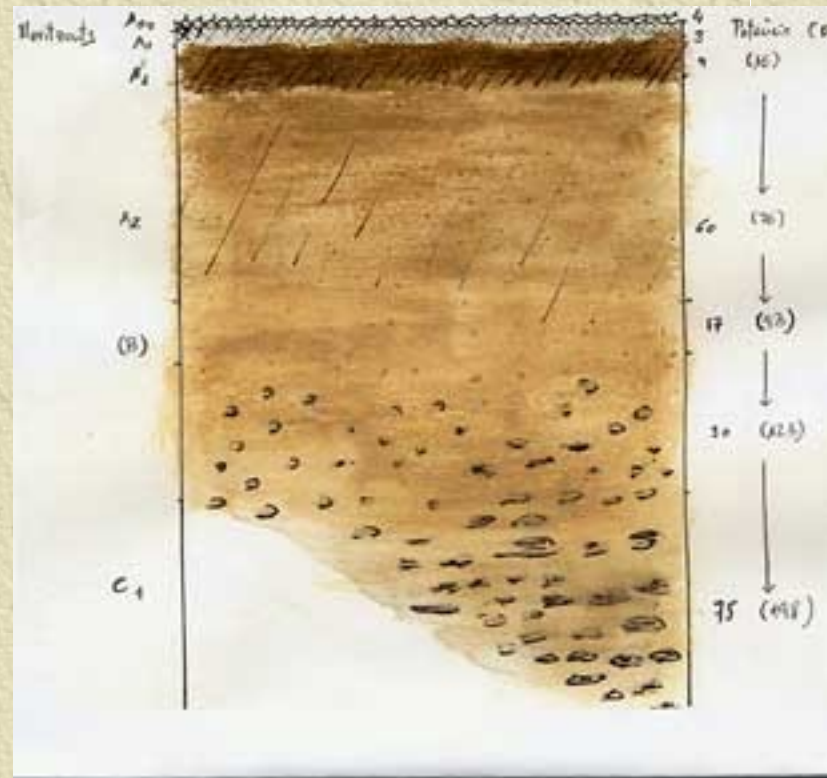
✳ **Anàlisi del clima i valoració de la seva influència sobre el creixement i desenvolupament vegetal, i les conseqüències que té alhora de permetre determinat desenvolupament vegetal o altre. El clima doncs, és el factor més determinant en aquestes casos.**

Mapa de precipitació per municipis, on s'observa la distribució d'aquesta i ens permet identificar zones més humides i zones més seques per establir dominis de vegetació i desenvolupament.

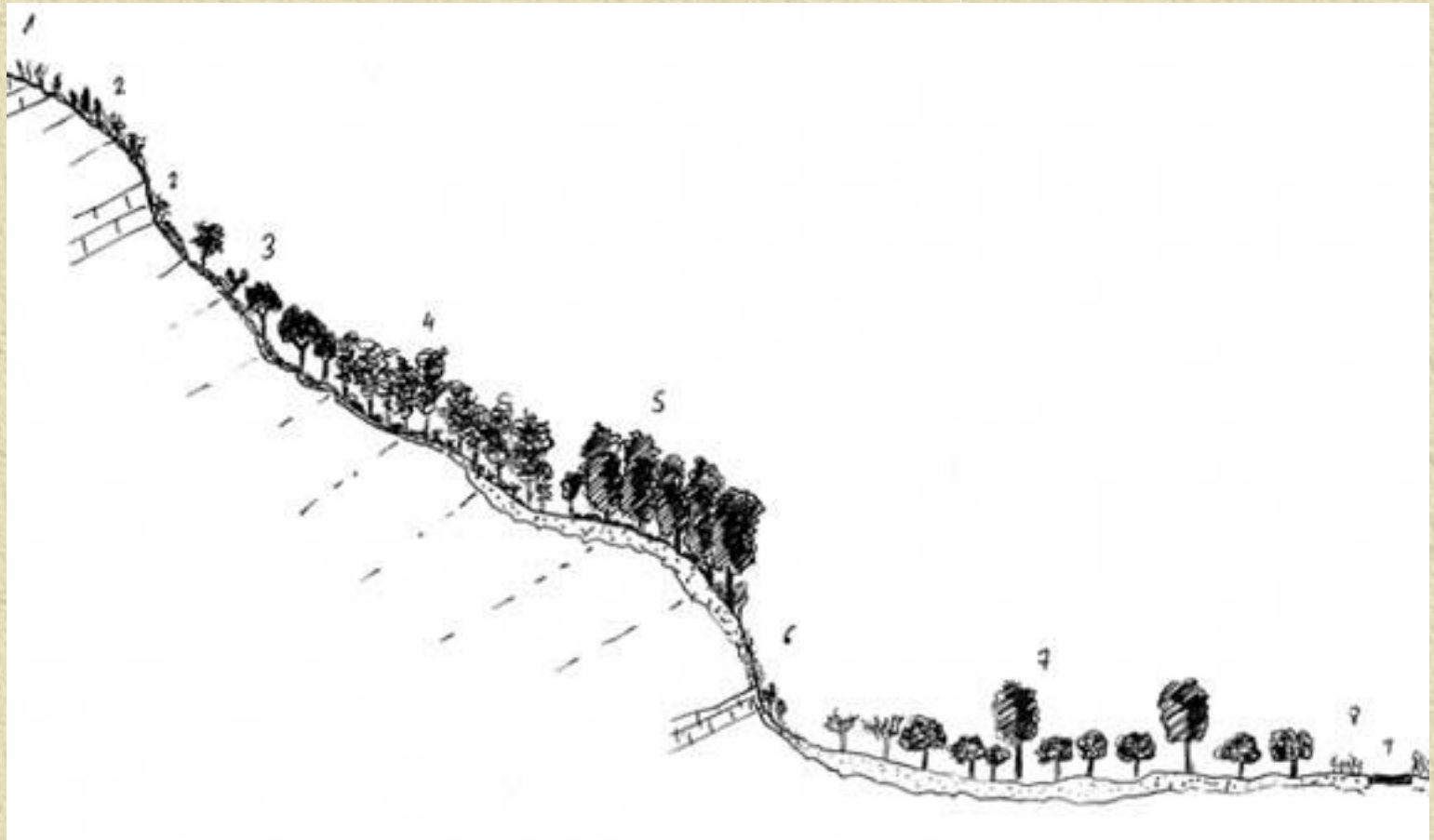

✳ **Recollida de mostres i posterior anàlisi químic d'acidesa (pH) dels diferents horitzonts del perfil de sòl on hi viu el *Q. faginea*, per establir-ne una evolució i relacionar-la amb la vegetació existent. També anàlisi granulomètric i textural de les diferents mostres. Posterior representació del perfil real de sòl que sostè la vegetació.**

Perfil corresponent a la roureda de Quercus faginea sobre sòl calcimagnèsic carbonatat.

- ✧ **Representació dels perfils de vegetació, amb la distribució de les espècies i comunitats que formen el conjunt de la petita zona estudiada. (Tall NE-SW)**

Llegenda de les comunitats de la zona d'estudi:

-
- ✦ 1.- Comunitats rupícoles.
 - ✦ 2.- *Quercus coccifera* i *Juniperus communis* sobre substrat rocós.
 - ✦ 3.- *Quercus ilex ssp. ballota* i *Ilex ssp. ilex*. En recuperació natural sobre sòl poc profund i amb grietes.
 - ✦ 4.- *Pinus halepensis* amb sotabosc de *Pistacia lentiscus*, *Rhamnus alaternus* i *Chamaerops humilis*.
 - ✦ 5.- Bosc residual o cinturó de *Quercus faginea* en domini acompanyat de *Arbutus unedo*, *Pistacia lentiscus*, *Quercus coccifera*, *Rubia peregrina*, *Smilax aspera* i *Festuca capifolia* al sotabosc.
 - ✦ 6.- Vegetació de peu de vessant amb *Quercus coccifera*, *Olea europaea var. sylvestris* i *Pistacia lentiscus*.
 - ✦ 7.- Conreu d'*Olea europaea* i *Prunus dulcis* afectat per la presència d'exemplars disseminats de *Quercus faginea* en estat natural.
 - ✦ 8.- Herbassar de barranc dens amb *Rubus sp.* i *Genista scorpius*.
 - ✦ 9.- Camí de la Torre de Fullola.

DESCRIPCIÓ DE L'ÀREA D'ESTUDI:

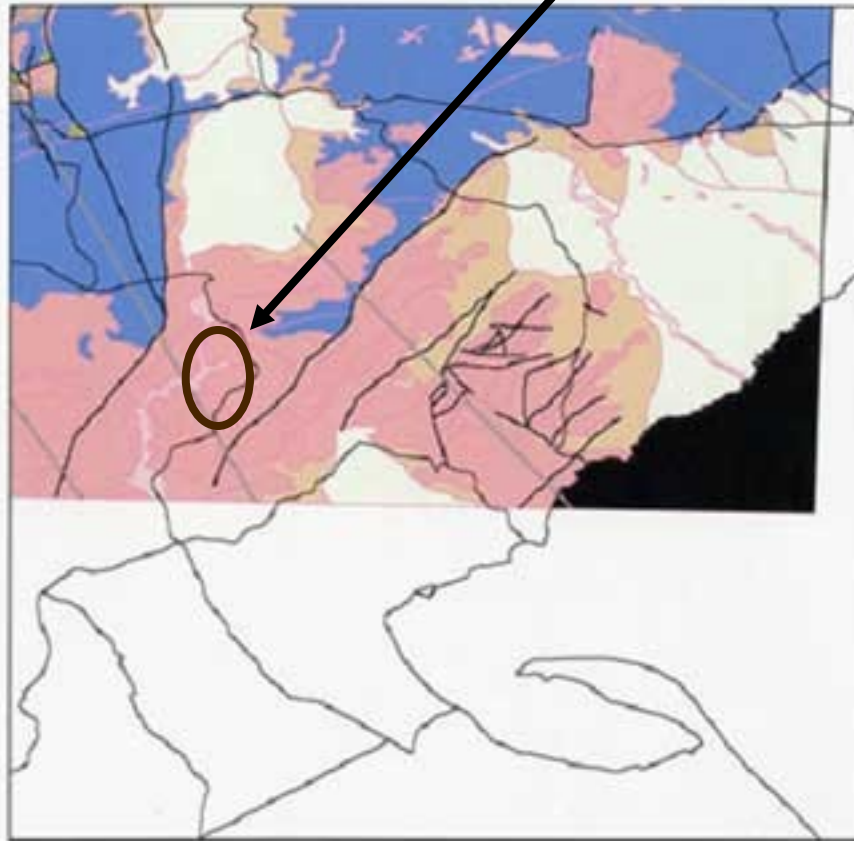
-
- ✦ Situada al límit entre el T.M. De Tortosa i El Perelló, l'única zona on encara hi viu encara de forma natural l'espècie en qüestió (*Q. faginea*). Aquesta zona comprén la partida de "Tita" (El Perelló) i "Fullola" (Tortosa), totalment adjacents.
 - ✦ La zona se situa exactament a l'W-SW respecte de la població d'El Perelló, a una alçada aproximada d'entre 300-420 metres sobre el nivel del mar.
 - ✦ Es tracta d'una zona molt humida respecte la resta de T.M, amb una precipitació superior als 650 mm/any i amb nombrosos aqüífers subterranis, rierols i fonts naturals que permeten el desenvolupament òptim d'aquesta espècie. Pràcticament, la humitat no desapareix en tot l'any.
 - ✦ El vent dominant en aquest cas és bàsicament el mestral (NW).
 - ✦ Els sòls s'assenten sobre roca calcària, rica en carbonat càlcic, però degut als processos edàfics, aquests presenten una evolució superior a la resta de sòls. El fet d'existir-hi molts torrents i barrancs ha permès l'acumulació de sòl en determinades zones, fins arribar a profunditats pròximes als 1,5 -2 metres de materials tous i fèrtils.

Àrea d'estudi i localització respecte la població i el terme municipal

Àrea d'estudi al mapa litològic.

MAPA LITOLÒGIC DE LA ZONA

- Calcàries
- Dolomies
- Graves, sorres i argil·les
- Lims i Sorres
- Calcàries margoses

ESCALA: 1 / 170.000

RESULTATS:

- ✦ La presència d'exemplars i petites formacions vegetals de *Quercus faginea* en forma continua ens demostren que, tot i haver canviat el clima lleugerament, continuen vivint i reproduïnt-se de manera més o menys normal, tot i les limitacions i úsos actuals del sòl que hi ha.
- ✦ L'alçada de l'hàbitat del *Q. faginea*, bastant més baixa del que seria el normal (entre 600 i 1000 metres), se situa en aquest cas entre els 320-440 metres. Això ens indica que hi ha unes condicions geobiofísiques a una escala molt petita, molt a tenir en compte, que no es donen en altres llocs propers.
- ✦ Al tractar-se de vegetació clímax i que mai ha estat objecte de l'acció antròpica, el sòl ha tingut una evolució molt diferent a altres sòls d'altres indrets, cosa que es comprova en l'estudi edafològic. El sòl actual correspon a un sòl situat a cavall entre la classe III (calcimagnèsic) i la VI (empardificats bruns), amb uns horitzons A, (B) i C. La presència d'un B incipient, indica un grau d'evolució important, i que podríem classificar com a únic a dintre tot el terme municipal.

-
- * **El total d'exemplars continus catalogats és de 36**, i també als voltants n'hi ha de disseminats, de diferents tamanys, estat de conservació i edats, però **en destaquen 2** que els situem **entre els 200-225 anys**, essent els autèntics testimonis de la zona, amb uns 20 metres d'alçada i un metre de diàmetre de tronc.
 - * **L'orientació predominant dels exemplars és SW i NW**, amb millor estat de conservació els que estan a la vessant NW. L'exemplar més gran de tots però, està a la vessant E, menys humida i amb més hores d'insolació.
 - * **L'estat de conservació dels exemplars és òptim** en la majoria dels casos, però també en trobem d'excel.lents i en baix estat de conservació.
 - * L'estudi ha permés elaborar un **mapa amb la distribució històrica hipotètica de la vegetació clímax** (la que hi havia fa uns segles), a partir d'indicis palpables, documents i altres informacions que passaven de pares a fills, especialment les que fan referència a existència de boscos i a exemplars poc corrents.

Mapa de distribució històrica hipotètica de la vegetació climàx.

Escala: 1 / 333.500

-
- ✦ Hi destaquen **3 comunitats anomenades clímax** a dintre el terme municipal, representades totes per exemplars del gènere *Quercus*. Tot i que siguin clímax "teòriques", la que possiblement s'apropa més seria la que correspon a la roureda de roure de fulla petita, seguida pel "carrascar" de *Quercus ilex ssp ballota*, ja que la que correspondria a l'alzinar litoral està quasi extingida, degut en part als nombrosos processos transformadors d'origen antròpic i, agreujat el cas per la constant pressió humana que hi ha al litoral.
 - ✦ La clímax en procés de recuperació dèbil correspon doncs a bosc de carrasques, que ocupava antigament un **40%** de la superfície total del terme (sempre hipotèticament parlant), i amb una dificultat elevada per regenerar-se totalment. El màxim a què es podria aspirar seria una clímax teòrica de carrasca barrejada amb pi blanc, ullastre i altres espècies inferiors com el ginebre.

CONCLUSIONS:

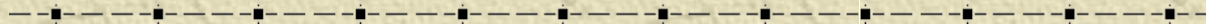
- ✦ *L'hàbitat de les espècies clímax és un camp generalment complex i difícil d'estudiar, i cal tenir en compte que l'estudi de qualsevol distribució vegetal o característiques de determinades espècies fa necessari, l'estudi i posada en conjunt del clima i els sòls, tot interrelacionant entre si els 3 camps físics, ja que és pràcticament impossible entendre la distribució vegetal sense tenir nocions o conèixer el clima i l'edafologia i litologia. El clima doncs, és el principal fenomen determinista i limitant de l'evolució dels sòls i de la vegetació.*

- ✦ *Actualment ja no queden boscos del que anomenaríem estrictament "vegetació clímax", sinó que són més aviat restes o testimonis del passat en forma de bosquines o petits reductes que són la punta de llança a partir dels quals s'inicia tot estudi i es quantifica la importància que té actual i tenia antigament (ecològicament parlant).*

Vessant SW del bosquet residual, tot limitant amb conreu típic mediterrani

-
- ✦ *El fet d'haver trobat encara un bosquet residual amb unes característiques que han canviat molt poc respecte de les originals, i al tractar-se d'una zona més o menys en estat bastant verge i trobar-se en estat de biostàssia (en equilibri respecte l'entorn i respecte si mateix), reobre el debat de cara a conservar les poques restes del que correspon (de moment) a la vegetació pura de tipus mediterrani humit, representades pel *Q. faginea*.*
 - ✦ *Caldria evitar tota possible actuació que suposés una disminució del nombre d'exemplars, encara que siguin petits o insignificants, ja que aquests són els que asseguraran el relleu generacional de la mateixa espècie.*
 - ✦ *Només protegint i respectant l'entorn i les espècies en perill d'extinció, podem assegurar o, si més no imaginar, un futur diferent del que podríem preveure si segueix l'actual ritme de transformació d'úsos del sòl i de constants canvis provocats per la que anomenem "mà de ferro", que no és altra que l'acció antròpica sobre el medi, la qual provoca per ordre: destrucció de l'hàbitat natural, canvis en la dinàmica natural dels sistemes i els conseqüents desequilibris en el medi.*

MIQUEL GIL I ESPUNY

